

Pandemi Sonrası Dönemde, Üniversitelerde Değişen Sağlık ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarına Genel Bakış

¹Gülşah Kınalı

ÖZET

Tarih boyunca yaşanmış olan salgın hastalık ve afet durumları insanoğlunda derin etkiler bırakmıştır. Çoğu zaman beklenmedik zamanlarda gerçekleşen bu olaylar toplumun kırılgan kesimlerini daima daha fazla etkilemektedir. Günümüzde dezavantajlı birey olarak ifade edilmeye başlanan, toplumda genel bir faydadan mahrum olan kesimi ifade eden bu bireyler salgın hastalık ve afet gibi durumlardan daha fazla etkilenmektedir. Üniversite öğrencileri de henüz ekonomik bağımsızlıklarını almamış ve çoğu zaman ilk kez ailelerinden ayrı kalan bir kesimi oluşturduklarından toplumun dezavantajlı bireyleri olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada, son güncel verilere dayanarak, pandemi sürecinin üniversite öğrencilerindeki etkilerini incelenmiş ve pandemi sonrası dönemde, üniversitelerde değişecek olan sağlık ve sosyal hizmet ihtiyaçlarına yönelik öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, üniversite öğrencisi, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler

ABSTRACT

Epidemics and disasters that have been experienced throughout history have left deep effects on human beings. These events, which often occur at unexpected times, always affect the fragile segments of society more. Today, these individuals, who are beginning to be expressed as disadvantaged individuals and who are deprived of a general benefit in the society, are more affected by situations such as epidemics and disasters. University students can also be considered as disadvantaged members of the society, as they constitute a segment that has not yet attained their economic independence and is often separated from their families for the first time. In this study, based on the most recent data, the effects of the pandemic process on university students were examined and recommendations for the health and social service needs that will change in universities in the post-pandemic period were listed.

Keywords: Pandemic, university student, health services, social services

1. GİRİŞ

Öğrenci Refahı

Öğrencilerin iyi oluşları bir toplumun geleceğini doğrudan etkilemektedir. Üniversite öğrencilerinin iyilik halini doğrudan etkileyen bir kavram olan yaşam doyumu ise ekonomik nedenler, inanç seviyesi, anne-baba tutumu, akademik başarı gibi birçok faktörden etkilenmektedir (Dost 2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesini ‘karara katılım’ sağlayabilmelerinin etkilediği görülmüştür. Üniversite öğrencisinin yaşam kalitesi okul içindeki mutluluğu ve okula ilgisi ile doğru orantılıdır. Üniversite öğrencileri okuldaki yaşam kalitesi seviyelerini karara katılım ile doğru orantılı olarak tanımlamaktadırlar (Argon ve Kösterelioğlu 2009). Üniversite öğrencileri henüz iş hayatına atılmamış olmalarına rağmen, müfredata bağlı görevleri (ders girme, ders çalışma, uygulama eğitimleri vb.) nedeni ile aynı zamanda bir ‘iş’ yaptıklarını söylemek gerekir. Bu noktada öğrenci refahı ile ilgili bir kavram olan ‘tükenmişlik’ kavramını da irdelemek gerekir. Bir işin insan için artık zorlayıcı hale gelmesini ifade eden ‘tükenmişlik’ üzerine 80’li yıllardan itibaren yoğun şekilde çalışmalar yürütülmüştür. Türkiyede de sınırlı sayıda olmasına rağmen üniversite öğrencilerinin tükenmişliği üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur. Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik

¹Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

belirlitlerinin doğup büyüdüğü yer, cinsiyet, ders yükü ve sosyal destek ile ilgili olduğu ifade edilmiştir (Gündüz ve ark. 2012). Pandemi öncesi dönemde üniversite öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı bir kısmının öğrenci refahı ve yaşam kalitesi ile ilgili olduğunu görüyoruz. Son yıllarda bazı çalışmalarda öğrencilerin rekreasyonel aktivitelere katılımı, çevre duyarlılıkları, akademik erteleme eğilimleri gibi konular da irdelenmeye başlanmıştır (Aydın 2011, Demirel ve Harmandar 2009, Şenyurt ve ark. 2011). Üniversite öğrencilerinin refahını ilgilendiren bu konular ile ilgili çalışmaların tamamlayıcı bir model çerçevesinde yapıldığını söylemek için henüz yeterli bir veri yoktur. Çalışmalar genellikle birbirinden bağımsız ve interdisipliner özellik henüz taşımamaktadır. Beklenmedik bir zamanda karşı karşıya kaldığımız pandemi süreci ise üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamlarının hızla eve taşınmasına ve değişmesine neden olmuştur. Sürecin olumlu ve olumsuz getirileri merak konusudur. Bu nedenle bu çalışmada, pandemi sürecinin üniversite öğrencilerinin sağlık ve sosyal hizmet ihtiyaçlarına nasıl etki edeceğini araştırdık.

Salgın Hastalık ve Afetler

Tarih boyunca veba, kolera, çiçek ve sıtma gibi salgın hastalıklar yaşanmış bu durumlar insanoğlunu derinden etkilemiştir. İçinde yaşadığımız coğrafya, konumu itibari ile hem Asya hem de Avrupanın ortasında bulunmakta olan bir geçiş noktası olduğundan, salgın hastalıklar ile sürekli tehdit altında kalmıştır (Yıldız 2014). Dünya Sağlık Örgütü Çin Ülke Ofisi, 31 Aralık 2019 tarihinde, Çin'in Hubei eyaletinin Vuhan şehrinden ilk vakaları bildirmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde ise, daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir coronavirus durumu ile karşı karşıya kaldığını açıklamıştır. Hastalık Covid-19 olarak adlandırılmış ve daha sonraki birkaç ay içinde tüm dünyada kontrolden çıkan bir salgın hastalık anlamına gelen 'Pandemi' halini almıştır (Budak ve Korkmaz 2020). İnsan yaşamını ve normal aktivitelerini durduran beklenmedik olaylara ise 'Afet' denilmektedir. 1999 Marmara depremi Türkiyede son 50 yılda yaşanan en büyük afetlerden biridir (Erkal ve Değerliyurt 2011). Pandemi süreci ile birlikte, beklenilmedik olaylara hazırlıklı olma düşüncesi daha fazla akıllarda yer eder olmuş ve bu nedenle afet çalışmalarına da hız verilmiştir. Bu durum üniversite öğrencileri ve kampüs ortamı için de göz önüne alınmalıdır.

Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Değişen Sağlık ve Sosyal Hizmet İhtiyaçları

Pandemi sürecinin öğrencilerin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıkları üzerinde farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Pandemi sürecinde yüzyüze temas azalmış ve bu durum yalnızlık hissini beraberinde getirmiştir. Öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar, pandemiden sonra öğrencilerin ilk hedefinin sosyalleşmek olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark. 2020). Bu durumda, pandemi sonrasında öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını sağlıklı gerçekleştirebilmeleri için üniversitelerin etkin rol almaları gerektiğini söyleyebiliriz. Bu geçiş döneminde öğrenciler akademik çalışma ve sosyal ihtiyaç dengesini sağlıklı kuramayabilir. Üniversite içinde yapılacak etkinlikler, öğrenci topluluklarının aktif çalışmaları, sanat-spor ve gönüllülük çalışmaları, öğrencilerin sağlıklı ve güvenli sosyalleşme ihtiyacını giderebilir. Covid-19 Pandemisi üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinde artışa neden olmuştur, bu nedenle ruh sağlığı ve psikolojik müdahale programlarının sürece dahil edilmesi önerilmektedir (Dilmen Bayar ve ark. 2021).

Pandemi süreci üniversite öğrencilerinin beslenme davranışlarını, vücut ağırlıklarını, fiziksel aktivite seviyelerini olumsuz etkilemiştir. Öğrencilerin önemli bir bölümü bu süreçten kilo alarak çıkmış ve beslenme düzenleri olumsuz yönde değişmiştir (Gürel ve Ok 2021). Üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde fiziksel inaktivite oranları artmıştır (Ercan ve Keklicek 2020). Bu bilgiler ışığında pandemi süreci sonrasında, üniversitelerde fiziksel inaktivite ile mücadele kapsamında çalışmalar yürütülmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılmaları teşvik edilmeli, öğrencilerin fizyoterapist desteği almaları sağlanmalıdır. Diğer önemli bir husus ise öğrencilerin özellikle dijital bağımlılık seviyelerindeki artıştır. Pandemi döneminde dijital oyunlara, özellikle savaş oyunlarına olan ilgi artmıştır (Aktaş ve Bostancı 2021). Üniversite öğrencilerinde kaygı yaşayan grubun daha çok mezuniyete yakın olan kesimde olduğu

görülmüştür. İlerleyen yaş, ekonomik olumsuz veriler ve kapanan işyerleri, üniversite eğitiminin sonuna doğru gelen öğrencilerde gelecek ile ilgili kaygıya neden olmuş olabilir (Ceviz ve ark. 2020). Bu bakımdan pandemi dönemindeki ekonomik koşulların üniversite öğrencilerinde kaygıyı tetiklediği görülmektedir. Pandemi sonrası dönemde, özellikle bu dönemde öğrencilik yaşayan bireylerin, iş kaygısı yaşamalarının önüne geçilmesi için gerekli danışmanlık desteği sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Pandemi öncesi yapılan çalışmalar incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde sigara ve alkol kullanımı oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Ulukoca ve ark. 2013). Felaket ve travmatik olaylar tütün ve alkol kullanımını arttırmaktadır (Arpacıoğlu ve Ünübol 2020). Bu bakımdan pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ile birlikte alkol ve sigara bağımlılığı ile de karşı karşıya olduğunu görmekteyiz. Üniversitelerde bağımlılık ile ilgili çalışmalara pandemi sonrası süreçte daha da fazla ihtiyaç olacaktır.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, pandemi süreci üniversite öğrencilerinde derin etkiler bırakmıştır. Pandemi sürecinin olumsuz yönleri yanında olumlu yönleri de göz ardı edilmemelidir. Öğrenciler bu dönemde kendini gerçekleştirmek için birçok fırsat bulmuş, çevrim içi eğitimlere katılmış ve kendilerini çok yönlü geliştirme fırsatı kazanmışlardır (Ceviz ve ark. 2020). Pandemi sürecinin olumsuz etkileri ile mücadelede öncelikle bu dönemdeki çıkarımlara odaklanmak hem üniversiteler hem de öğrenciler için de çaresizlik hissi ile mücadelede önemli olabilir. Bununla birlikte pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinde yapılan güncel çalışmalar ışığında, öğrencilerin pandemi sonrası döneminin olumsuz yönleri ile mücadelesine destek olacak çalışmalar hız kazanmalıdır. Sanat ve spor faaliyetlerine ağırlık verilmeli, üniversitelerde fizyoterapist, diyetisyen ve psikolojik danışman hizmetleri sağlanmalıdır. Pandemi sonrası süreçte bağımlılık ile mücadele edilmesi diğer önemli bir konudur. Bağımlılıkla mücadele yönünde farkındalık çalışmaları, iş ve uğraşı müdahale programlarının sağlıklı yürütülmesi için üniversitelerde ergoterapist desteği sağlanabilir. Çalışmalar bilimsel izleme yöntemleri ile öğrencilerin onamları alınarak izlenmeli, öğrencilerin süreç ile ilgili geri bildirimleri alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Aktaş B. , Bostancı N. Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerindeki Oyun Bağımlılığı Düzeyleri ve Pandeminin Dijital Oyun Oynama Durumlarına Etkisi. Bağımlılık Dergisi. 2021; 22(2): 129-138.
- [2] Argon, T. & Kösterelioğlu, M. A. (2009). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÜNİVERSİTE YAŞAM KALİTESİ VE FAKÜLTE KÜLTÜRÜNE İLİŞKİN ALGILARI . Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 8 (30) , 43-61 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6144/82461>
- [3] Arpacıoğlu, S. & Ünübol, B. (2020). Koronavirüs Salgımında Alkol-Sigara Kullanımındaki Değişiklikler ve İlişkili Durumların Araştırılması . Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi , 2 (3) , 128-138 . DOI: 10.35365/ctjpp.20.03.23
- [4] AYDIN, F. (2011). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN “ÇEVRE” KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI. Doğu Coğrafya Dergisi, 16(26), 25-44.
- [5] Budak, F. & Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNE YÖNELİK GENEL BİR DEĞERLENDİRME: TÜRKİYE ÖRNEĞİ . Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi , (1) , 62-79 . DOI: 10.35375/sayod.738657
- [6] Ceviz, N. , Tektaş, N. , Basmacı, G. & Tektaş, M. (2020). Covid 19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Değişkenlerin Analizi . International Journal of Scholars in Education , 3 (2) , 312-329 .
- [7] Çetin, C. & Anuk, Ö. (2020). COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE YALNIZLIK ve PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK: BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEKLEMİ . Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi , COVID-19 ÖZEL SAYISI 2 , 170-189 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54658/733121>

- [8] Dost, M. T. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi . Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 22 (22) , 132-143 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11121/133000>
- [9] Demirel, M., & Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 838-846.
- [10] Dilmen Bayar, B. , Yaşar Can, S. , Erten, M. & Ekmen, M. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi . Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi , 2 (1) , 12-25 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/pashid/issue/59582/867591>
- [11] Ercan, Ş. & Keklice, H. (2020). COVID-19 Pandemisi Nedeniyle Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeylerindeki Değişimin İncelenmesi . İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi , 5 (2) , 69-74 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/55773/740514>
- [12] Erkal, T. & Değerliyurt, M. (2011). TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİ . Doğu Coğrafya Dergisi , 14 (22) , 147-164 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/2437/31194>
- [13] Gündüz, B. , Çapri, B. & Gökçakan, Z. (2012). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ . Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi , (19) , 38-55 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47945/606595>
- [14] Gürel, S., & Ok, M. A. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinin, Sağlık Eğitimi Alan Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıkları, Fiziksel Aktivite ve Vücut Ağırlıkları Üzerine Etkisinin Saptanması. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD, 6.
- [15] Şenyurt, A., Temel, A. B., & Özkahraman, Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin çevresel konulara duyarlılıklarının incelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(1), 8-15.
- [16] ULUKOCA, N., GÖKGÖZ, Ş., & KARAKOÇ, A. (2013). Kırklareli üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. Fırat Tıp Dergisi, 18(4), 230-234.
- [17] Yıldız, F. (2014). 19. yüzyıl'da Anadolu'da salgın hastalıklar (Veba, Kolera, Çiçek, Sıtma) ve salgın hastalıklarla mücadele yöntemleri (Master's thesis).